

Ezt az igazságot közelítitek meg tanulmányaitokban, de mindig felülmúlja az ember szívét, mert magának Istennek az igazsága.

Szülők és tanítók, a mai ellentmondások nehezebbé teszik munkátokat. Feladatotok, hogy segítsétek gyermekeiteket és növendékeiteket az igazság fölfedezésében, beleértve a vallásos és lelki igazságot is.

(79.) Az evangélium hirdetésének szolgálata megkívánja, hogy az evangélizáló testvérien, napról napra jobban szeresse azokat, akiknek hirdeti az evangéliumot. Pál apostol, minden igehirdető példaképe, mindnyájunk számára megjelölte a tennivalót a tesszalonikieknek írt szavaiban: „Annyira közel álltatok szívünkhöz, hogy nemcsak Isten evangéliumát, hanem életünket is nektek akartuk adni” (1Tessz 2,8; vö. Fil 1,8). Miféle szeretet ez? Nem annyira a tanító, mint az apa vagy inkább az édesanya szeretete (vö. 1Tessz 2,7.11; 1Kor 4,15; Gal 4,19). Az Úr kívánsága, hogy ilyen szeretete legyen mindannak, aki akár az evangéliumot hirdeti, akár az Egyház építésén fáradozik.

AZ APOSTOLI HAGYOMÁNY FOLYTONOSSÁGA AZ EGYHÁZBAN AZ EGYHÁZATYÁK TANÚSÁGA SZERINT

Clemens Romanus (Római Szent Kelemen) Iréneusz tanúsága szerint (Adv. haer. III, 3.3, I. a továbbiakban) Szent Péter harmadik utóda volt Rómában: valószínűleg 92-től 101-ig volt Róma püspöke. A korintusi egyházhoz írt levele a korakereszténység legrégibb írása az Újszövetség után. Az egész levél (amely megfeddi a címzetteket a püspökséggel kapcsolatos viszálykodásért) fontos tanúságot tesz arról a tekintélyről, amelynek a római egyház kezdettől örvendett. Szemelvényünk különösen arra vet fényt, milyen fontos a püspököknek mint az apostolok utódainak hivatása.

Az apostolok az Úr Jézus Krisztustól kapták számunkra az evangéliumot, Jézus Krisztust pedig az Isten küldte. Krisztus tehát az Istentől jön, és az apostolok Krisztustól jönnek, — mindkét küldetés szép rendben az Isten akarata szerint történt. Az apostolok tehát feladatokat kaptak, az Úr Jézus Krisztus feltámadása bizonyossággal töltötte el őket, Isten szava megerősítette őket a hűségben, és a Szentlélekkel eltelve nekiindultak, hogy hirdessék az Isten országának eljövételét. Így vidéken és városokban hirdette az igét, az első megtértek közül egyeseket — miután léleekben megvizsgálták őket — megtettek püspököknek és diakonusoknak a jövődő hívők számára. (Majd az ószövetségi előképek bemutatása után így folytatja:) A mi apostolaink is tudták az Úr Jézus Krisztus révén, hogy a püspöki hivatal körül viták lesznek. Mivel pontosan előrelátták a helyzetet, azért tették meg a fentebb említetteket (püspököknek), és intézkedtek úgy, hogy haláluk után más kipróbált férfiak vegyék át szolgálatukat. (I. Epist. ad Cor. 42, 44)

Iréneusz, Lyon püspöke (kb. 140 — kb. 200) a gnosztikus tévtanítások ellen írt művében (*Adversus haereses* — eredetileg görög nyelven, de csak latin fordításban maradt fenn az egész mű) a szentírásból és apostoli hagyományból mutatja be az

igazi keresztény tanítást. A harmadik könyv elején leírja, hogy a gnosztikusok sem a szentírást nem fogadják el a maga egészében (általában elvetették az öszövetiséget és részben az újat is), sem pedig a hagyományt, hanem az apostolok titkos tanítására hivatkoznak. Ezzel szemben megvédi az apostoli hagyomány értékét, és egyben tanúságot tesz a római egyház egyedülálló fontosságáról.

Igy tehát az apostolok hagyományát, amely az egész világ számára megnyilvánult, minden egyházban megtalálhatnák azok, akik meg akarják látni az igazságot. Fel tudnánk sorolni azokat, akiket az apostolok tettek meg püspököknek az egyházakban, és utódaikat egészen mostanig: se nem tanítottak, se nem ismertek semmi olyat, mint amiről ezek (a gnosztikusok) képzelődnek. Mert ha az apostolok ismertek volna olyan elrejtett hittitkokat (misztériumokat), amelyeket a többiektől külön és titokban csak a tökéleteseknek tanítottak, elsősorban azoknak adták volna át őket, akikre magukat az egyházakat is rábízták . . .

De mivel túl hosszú lenne egy ilyen műben az összes egyházak utódlásait (successiones) felsorolni, csak az igen nagy és régi (szó szerint: legnagyobb és legrégebb) és mindenki által ismert, a két apostol, Péter és Pál által Rómában alapított egyház apostoli hagyományára és az embereknek hirdetett hitére utalunk, amely az egymást követő püspökök (per successiones episcoporum) által egészen hozzánk eljutott. Ezzel megcáfoljuk mindazokat, akik bármi módon, öntetszelségből, hamis dicsőségvágyból vagy vakságból és tévedésből szakadár közösségeket gyűjtenek maguk köré. Mert kiváló eredete miatt ezzel az egyházzal kell egyetérténi minden egyháznak, vagyis a hívőknek mindenünnen, — ezzel, amely mindig megőrizte az apostolok hagyományát az összes hívők számára. (Adv. haer. III, 3,1-2. Fordításunk a „Sources Chrétiennes” 211. kötetében található kritikai kiadást követi; Paris 1974. A következő bekezdésben Iréneusz felsorolja Róma tizenkét püspökének nevét az apostoloktól egészen az egykorú Eleutherusig.)

Origenész (kb. 185 — 253) a korakereszténység legnagyobb spekulatív teológusa. Bár merész gondolatai közül az Egyház később többet helyesbített, hithű beállítottságához nem férhet kétség. Bizonyítja ezt a következő (spekulatív főművéből vett) szemelvény is:

Sokan azok közül, akik azt vallják, hogy hisznek Krisztusban, különböző véleményen vannak nemcsak apró és mellékes, hanem komoly és fontos kérdésekben is. Például az Istent, az Úr Jézus Krisztust és a Szentlelket illetően, de más teremtményekre, mint pl. az uralmakra és hatalmasságokra (ti. az angyalokra) vonatkozólag is. Ezért szükséges először ezekről a kérdésekről határozott irányvonalat és világos szabályt lefektetni, és csak ezután kell megvizsgálni a többi kérdést. Mert a görögök és barbárok közül sokan ígérgetik az igazságot, mi azonban nem keressük többé senki olyannál, akik tévedésekben vélték megtalálni. Mi ugyanis hisszük, hogy Krisztus az Isten fia, és csak ő tudja (az igazságot) nekünk tanítani. Csakhogy sokan vannak, akik úgy vélik, hogy Krisztus tanítását tartják, de közülük többen elődeiktől

különböző véleményeket vallanak. Az egyházak azonban a mai napig megőrizték az apostolok által hirdetett tanítást azok utódain keresztül. Ezért csak az a hitre méltó igazság, amely semmiben sem tér el az egyházi és apostoli hagyománytól. (**De principiis**, ed. Koetschau, Berlin 1913, Praef. 2.: 8. o.).

Osszeállította Balás Dávid

Prohászka Ottokár az Egyházzól (Soliloquia 1919. júl. 7.)*

Új elhelyezkedésre lesz szükség sok tekintetben, jogi, társadalmi, de főleg — ezt tartom legszükségesebbnek — lelkipásztorkodási tekintetben. Az új világba a régi isteni erőt, az istenemberi, az igazán emberségi s egyenlőségi hitet s energiát beleállítani! Mi úgy tapadunk a „korszerű” kosztümhöz, mintha húsunkat szagatnák; pedig hát csak a ruháról, az egyház mai társadalmi s állami viszonyairól van szó. No, majd csak elmúlik az öltözettől való megfosztás fájdalma; s akkor jobban látunk. Nagyon érzem itt a nézet- s a helyzettszűkülés szükségét. Konstatáljuk: elvitték mindenünket, amit a történelmi hatalmak adtak; most tehát a belső lényeg és szellem jegecesítse ki magának az új formát.

Hát mi a lényeg az egyházban? Az, ami a kereszténységben az égből jött s mint isteni erő lépett a világba; szellem és lélek és élet volt, s történelmi csak akkor kezdett lenni, mikor emberi viszonyok közé lépve azokban elhelyezkedett. Sok alakja volt, azon kezdve, mikor az egyházat így jellemzik: *credentium autem erat cor unum et anima una*. Sok-sok alakot öltött azóta is végig a történelmen; másokat keleten, másokat nyugaton, s ugyancsak különbözőket a klasszikus, a középkori, az újkori egyházban. Ezeket a történelmi formákat az államok, az uralkodó nézetek, a társadalmi fejlődés, a gazdasági élet határozták meg. Ezek jönnek-mennek; maguk is változnak s változásukkal az egyházi formák reformját magukkal hozzák. Így lehet valami bizonyos időben egyházi s egyházas, ami előbb nem az volt, s megfordítva: lehetséges, hogy valami megszűnik egyházasnak lenni, ami előbb az volt. Annak megítélése azután, hogy mikor kell valamit s hogyan behozni, hogy mi jó és korszerű, mi felel meg az igényeknek, úgy, hogy a lelki életet fejleszti, nagy nézeteltérést s különféle állásfoglalásokat tűr meg, s főleg két irányban osztja el a szellemeket: haladó és maradi irányban, aszerint, amint némelyek inkább a múltnak megszentelt hagyományait akarják föntartani még akkor is, ha azok nem szolgálják a lelki életet, s azokat ősi garnitúra-képpen a szeszélyes idők forgandóságának feláldozni nem akarják; míg ellenben mások nem kisebb szeretetből az egyház iránt, de talán nagyobb megértésével az új idők igényeinek, az új formákat sürgetik. Ez utóbbiak szeretetének bátornak is kell lennie, mely nemcsak küzdeni kész a konzervatív elemek nehézségével, de a rossz értelemben vett modernizmus

* Mikor előkészítettem órámat az egyházi rendről, kezembe került jegyzeteim között ez a Prohászka-szöveg. Olyan szép és prófétai, hogy gondoltam, lemásolom és elküldöm nektek. Talán leközölhetnek. (Nemeshegyi Péter, Tokió, 1975. jan. 14.)

vádját is tudja nagylelkűen elviselni, s a gyanúsítást szívére nem veszi. Így volt ez mindig: sokféle félreértés, hatalmi vágy, egyéni érzések, rokon- és ellenszenvok és szenvedélyek járnak az egyháztörténetben is. Miért is ne? Hiszen emberi története az isteni erőnek!

Ilyen körülmények közt az igazi s felvilágosult egyházi érzésnek lehetőleg magas és nemesen céltudatos szempontra kell helyezkednie s okulnia kell az egyháztörténetben megnyilatkozó fejlődés változatain, az eszmék szerencsés beöltözésén, a félreértéseken; s ezeken okulva, a kellő ítélleti látókört magának megnyitva ítéletet mondania arról, hogy a mai korszellem uralkodása alatt, a lelkek ily állapotában, ilyen szellemi áramlatok mellett mire volna szükség, mily reformra. Reformra az akcióban, a magatartásban, az eljárásban, a jogok megadásában, az egyházi érzés és szellem kifejtésében. Nem az isteninek, a lényeknek, az örökértékűnek háttérbe szorításáról van szó, hanem arról, hogy emeljük azt ki s érvényesítsük igazán; nem az egyházi szervezet megváltoztatásáról, hanem az egyházban letett isteni erőnek kiemeléséről, a pünkösdi melegnek jobb kiárasztásáról; arról, hogy mily formában közeledjünk, hogy a kor ízlését eltaláljuk, érzékét fölébresszük; arról, hogy mily eszközöket használjunk az örökérvényű célra.

A főindulat a szeretet az egyház iránt. Szeretjük az egyházat, benne gyökerezünk, belőle élünk. Hiszem s örülök, hogy az egyházban isteni erő és lélek lüktet.

Mivel ezt hiszem, kívánok a) nagy műveltséget, apostoli szellemet és bátor, nemes kollegialitást a papságba. Hol vannak jó papnevelő intézetek? Ahányat felhoznak, annyi ellen tudok kifogást; de nem is gondolom, hogy a papokat falak közt, könyvekből lehet eléggé megnevelni . . . Én a legalaposabb tudományos műveltséget adnám mindenkinek, s nem sajnálnék sem időt, sem pénzt, s küldeném Párizsba, Bolognába, Oxfordba az ifjakat, adnék melléjük zseniális és spirituális skolárokat, kik egyenként neveljék s ne elszigetelten, hanem a kultúrközösség csatornáin s vízművei közt.

b) Ugyanakkor pedig azt szeretném, hogy a papok ne tartozzanak ahhoz a klérushoz, mely osztályt, pártot, elszigetelt társadalmi osztagot jelent. Szeretnék papokat, akik a „bonum opus desiderant“, de bent állnak a népben — régi kézműves, rabszolga, fölszabadult, vagy patricius presbitereket. Most a klérust fal választja el. Azt mondják, hogy a szentség izolációja. Ha csak az volna; de nem az; inkább a tekintély, a jog, a vagyon, a joghatóság izolációja. Ez izoláció hideget hoz a nép és papság közé s eltávolítja őket. Több meleget és szeretetet nép és klérus közé; többet a Szentlélekből s a testvériségből; ezt nem házasság, hanem a demokratikus intézmények behozatala által. Ne a tekintély, a joghatóság, hatalom, parancs, hanem a belső elv, a szeretet dirigáljon. „Cor unum et anima una“ — mily kevés van itt jogból, szétkülönbözésből! Nem alattvalók, hanem a testvérek viszonya, a hierarchiából, az archéból keveset, a hierosból sokat, s úgy bánni s úgy beszélni és megnyilatkozási szabadsággal egymáshoz közeledni. Nem a tekintélyt aka-

rom ledönteni, hanem azt, hogy a tekintéllyel kooperálni lehessen, s így a tekintély éppen e koncertnek, e kooperáló karnak karmestere, de nem szólózik.

c) Íme, most az új idők viharja mindenütt új helyzetet teremt; a hívek bevonulnak az egyházi keretekbe. Ne féljünk ettől, hanem higgyük, hogy az Uristen kalapácsa segítségünkre jön. Higgyük, hogy erősíteni akarja az egyseget, melyért imádkozott, mely programja volt. Higgyük, hogy ezek a népek dolgozni készülő erők, s hogy iskola nyílik számukra, s hogy feladataik vannak.

Az állammal szemben se vezessen minket a hagyományos jog, még kevésbé a hatalmi érdek. Minket nem politika, hanem a nagy közérdek vezet állammal, társadalommal szemben is. Tudjuk, hogy szolgálhatunk neki, s hogy a tiszta erkölcsöt csak mi biztosíthatjuk. Ettől függ állam, társadalom, ettől rend, fegyelem, boldogság. Hát ha valami kapcsolatba lépünk majd, íme az egyetlen érdek szempontja vezet s igazít el akkor minket e viszonyaink rendezésében!

d) Azután szükséges a nép nyelvének használata a liturgiában. A misét kivenném; de a szentségekben, főleg a keresztelés-, házasság-, áldozásban, s az avatási, temetési szertartásokban! * Nem nemzeti s nemzetiségi viselkedet dolgozik most e kívánalomban, hanem a természetes érzés. Hogy eddig úgy tartották, az nem argumentum a jövőre. A trienti zsinat tilalmáról azt kell mondani, hogy azt a reformáció ellen hozták.

Aranymise

Dr. Patton János püspöki tanácsos a pécsi irgalmasrendi templomban tartotta aranymiséjét febr. 20-án. Kézvezetője Cserhádi József megyéspüspök, szónoka pedig Bajtai József vémei esperesplébános volt.

Marosi atya szeretettel köszöni a sok jókívánságot, de főleg az imákat és szentmiséket. Megemlékezésüket továbbra is kéri, hogy jól tudjon szolgálni.

Jövő évi számaink témái: az evangelizálás — a missziók — a Szentírás tanulmányozása — a kegyelem.

* Hogy 1919-ben még a korát messze megelőző Prohászka sem gondol magyar nyelvű misére, az természetes; vö. Häring esetét ugyanezen számunk Bea-cikkében!